

Årets middelalderseminar på Utstein kloster:

KRONE OVER KORS? Spenninger mellom konge og kirke i middelalderen.

Lørdag 5. september 2026 kl. 10.00-15.00

Gjennom hele middelalderen pågikk en intens kompetansestrid mellom pavens og kongers og keiseres myndighet. Begge parter hevdet at den andre part var underordnet dem selv, og de anla avanserte teologiske og juridiske teoretiseringer av sine syn. Til tider brukte de også rå makt mot hverandre. Heller ikke Norge var uberørt av denne spenningen. Mest kjent er kong Sverre som "talte Roma midt imot", men som på sitt dødsleie rådet sin sønn og etterfølger på tronen til å forlike seg med paven. På årets seminar vil professorene Sigrun Høgetveit Berg og Geir Atle Ersland fokusere på to andre norske konflikter mellom kirkemakt og kongemakt; den første om striden mellom erkebiskop Jon Raude og kong Magnus Lagabøte om Landsloven av 1274, den andre om Stavangerbispen Hoskuld Hoskuldson som var sistemann på skansen av de katolske biskopene i kampen mot dansk kongens innføring av reformasjonen i Norge i 1537.

Program og bidragsyttere:

Sigrun Høgetveit Berg: Kva var det som mangla i Magnus Lagabøtes Landslov?

Ein god del, skulle det vise seg. Men det mest presserande var at den ferdige landslova til Magnus Lagabøte frå 1274 ikkje inneheldt eiga kristenrettslovgjeving, slik dei tidlegare landskapslovene gjorde. Den vanlege forklaringa på dette er at kong Magnus og erkebiskop Jon ikkje greidde å bli

samde om korleis kristenrettsreglane skulle utformast i den nye verdslege lovboka til Magnus. Usemja vart tre år seinare delvis løyst med eit forlik mellom kongen og kyrkja, den såkalla Sættargjerda i Tønsberg frå 1277, samstundes med at separate kristenrettsreglar vart vidareførte jamsides med Landslova. Men kva var det eigentleg Magnus og Jon var usamde om? På kva slags grunnlag argumenterte dei for posisjonane sine? Og korleis stilte paven seg til alt dette? Førdraget tek for seg dei politiske og juridiske dragkampane mellom kongemakt og kyrkjemakt i Noreg og Europa i det store lovskapingsåret til Magnus Lagabøte, 1270-talet, og følger lagnaden til Sættargjerda – som ein temperaturmålar på forholdet mellom kongen og kyrkja – gjennom seinmellomalderen.

Sigrun Høgetveit Berg er professor i eldre historie ved UiT Noregs arktiske universitet. Ho arbeider med norsk og nordeuropeisk kyrkjarahistorie i seinmellomalder og reformasjonstid, særleg forholdet mellom kyrkje og samfunn, og med generell eldre historie i nordområda.

Geir Atle Ermland: Stavanger biskop Hoskuld Hoskuldsson – den katolske kyrkjås siste forsvarar i Norge?

Den siste biskopen i Stavanger er av tidlegare historikarar blitt skulda for å vera ein svak og sjukleg mann som ikkje makta å stå i mot press frå verdslege styresmakter og innføringa av reformasjonen i 1536/37. Dette førdraget tek til med året 1517 då biskop Hoskuld opna relikvieskrinet med St. Svituns armbein. Deretter at biskopen på 1530-talet forsvarte Utstein kloster mot Vincens Lunge som ville overta klosteret. Til slutt skal det drøftast om biskopen var ein sjuk og svakeleg gammal mann eller om hans ettermæle heller bør vera at han var ein brysom motstandar, og som måtte fjernast med makt fordi han ikkje gav etter sjølv då han stod aleine tilbake som den katolske kyrkjås siste forsvarar i Norge.

Geir Atle Ermland er professor emeritus ved Universitet i Bergen. Han har forska og undervist innan byhistorie, eigeidomshistorie, hanseatiske historie og militærhistorie, og generelt innan norsk og europeisk mellomalderhistorie. Ermland skreiv Stavangers historie frå opphavet til 1686 i band 1 av Stavanger bys historie (2012).

Schola Solensis

Da augustinerne levde på Utstein kloster i middelalderen ble hele deres dagsrytme strukturert av tidebønnene. Bli med inn i klosterkirken for å oppleve tidebønn ved det gregorianske koret Schola Solensis. Dirigent Ragnhild Zetterstrøm.

Billetter inkl. lunsj fra Utstein kloster Hotell: kr. 550 (ordinær), kr. 250 (student).

Kjøpes på www.ebillett.no

Direkte lenke: <https://checkout.ebillett.no/386/events/7/purchase>

Arr.: Utstein Pilegrimsgard, Katolsk forum i Stavanger, VID Stavanger, Utstein kloster/MUST. Utstein kloster på Mosterøy i Rogaland er Norges eneste bevarte middelalderkloster. På det årlige middelalderseminaret får deltakerne innsikt, erfaring – og ikke minst en opplevelse av det unike stedet som Utstein kloster er.

www.utsteinkloster.no

UTSTEIN
KLOSTER

UTSTEIN
PILEGRIMSGARD

VID

Stavanger
kommune